

socialmedicinsk tidskrift

femtioandra årgången nov 1975 häfte 9

Industrivägen 13, Solna. Tfn 08/83 20 83
Postadress: Fack, 104 01 Stockholm 60
Postgiro 11 79-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Axel Gisslén, biträdande redaktör
Brita Bahrton, redaktionssekreterare

Redaktionsutskott:

Ragnar Berfenstam, professor i socialmedicin, Uppsala
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, bitr. socialdirektör, Stockholm
Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Gunnar Inghe, professor i socialmedicin, Stockholm
Bertil Johansson, socialchef, Örebro
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Gunnar Lindgren, professor i socialmedicin, Lund
John Lovén, socialchef, Huddinge
Birger Stark, socialchef, Sundsvall
Georg Svahn, personaldirektör, Stockholm
Bengt Söderberg, socialchef, Solna

Fritidsgården – förströelse, socialvård, kulturcentrum eller vad?

Den kommunala fritidsverksamheten är livligt debatterad. Vilket syfte skall den fylla? Till vem skall den vända sig? Vilken roll bör föreningarna spela? Hur och av vem skall innehållet utformas? Frågorna är många. Svaren likaså. I detta temanummer belyser vi dessa frågor och vi speglar debatten.

Många av frågorna har anknytning till den grundläggande synen på fritiden och dess funktion. Begreppet fritid är värdeladdat. Fritid. Fri tid. Fri från vad? Från skola, arbete och plikter? Fri till vad? Till att kompensera arbetslivets stress, tristess och monoton? Tid att utveckla personligheten? Tid för aktivt skapande och social gemenskap? Tid att få bestämma över sig själv?

Så tolkat blir begreppet fritid ett uttryck för tillvarons sektorisering. Ett av det moderna industri- och konsumtionssamhällets främsta karaktäristika. Varje sektor kräver sitt förhållningssätt, sina roller. Mot den sektoriella differentieringen i samhället svarar ett slags personlighetens differentiering.

Men vill vi ha det så? Ger det oss möjlighet att utveckla en social och kulturell identitet? De förväntningar vi ställer på fritiden, är det inte just vad vi allt bestämdare kräver av arbetslivet. Att få bort stressen och monotonin, att få utveckla personligheten, att få uppleva social gemenskap, att få delaktighet och inflytande. Jo. Men om det är så kan vi inte bestämma fritidens innebörd genom att ställa den i kontrast till ~~tex~~ arbetslivet.

Men tillbaka ändå till den definitionen. Fyller fritiden själv de uppställda kraven? Eller innebär den mest passiv konsumtion. Pröglas den också av uppdelningen i aktiva och passiva, ledare och ledda? Många menar att i allt för hög grad är det just så.

Vilka slutsatser kan vi dra av detta? Kanske att skola, arbetsliv och fritidsliv är olika aktivitetsfält som alla måste ha samma grundläggande syfte, som alla i olika grad måste tillgodose samma mänskliga behov; förutom materiell försörjning, att få utveckla sina anlag, att få uppleva social gemenskap och att kunna påverka sin situation, sina livsvillkor.

Då kanske vi också bör dra den slutsatsen, att det mönster för sociala relationer, den grad av delaktighet osv, som vi utvecklar och tillämpar på ett område, inte på ett avgörande sätt kan skilja sig från vad vi tillämpar på andra områden. Ungdomarna tar med sig värderingar och beteenden från hemmet och skolan till fritidsgården och jobbet — och vice versa. Den differentierade personligheten är kanske inte möjlig.

Med en sådan utgångspunkt vidgas debatten om fritiden och fritidsverksamheten till en debatt om samhället, kulturen. Det märks i flera av artiklarna. Ett tema i dem är demokratin. När kraven på medinflytande växer i skolan och på arbetsplatserna får vi också en debatt om demokrati på fritidsgården. Men hur skall demokratin förbättras på detta område. Att det inte är bra framgår av flera inlägg.

Göran Waldén ser saken från de utomförstående, missanpassade ungdomarnas sida och talar sarkastiskt om "dom som bestämmer, och som tänkt ut allt så bra för en, så bra för dom, ja". Hultqvists undersökningar tyder på att ungdomarnas reella inflytande på verksamheten vid de föreningsgårdar han studerat är relativt litet. De ungdomar som Inger Edquist ger en ögonblicksbild av är också utomförstående, likgiltiga. Det är lätt att säga att dessa ungdomar själva ställt sig utanför och att Hultqvists studie inte visar någon stark medveten vilja till ökat inflytande och ansvar. Visst. Men detta måste tas som en utmaning om man tror på demokrati som ett väsentligt egenvärde.

Här saknar man kanske fler konstruktiva uppslag. Inte verkar fritidsgårdarna vara några experimentfält i demokrati precis.

Några ser lösningen på detta problem i ett ökat föreningsengagemang. Arne Borg konstaterar att "så gott som samtliga politiska partier tycks vara överens om att tiden är mogen att ge föreningslivet ett betydligt större inflytande över fritidsfrågorna än som hittills varit fallet". Nils Magnusson varnar för att detta samhällsansvar kan bli för tungt för föreningarna. Varningen är intressant. Den tyder på att fritidsverksamheten har eller bör ha mål och uppgifter som går väsentligt utanför vad man kan begära eller förvänta av föreningarna. Där är **ett** dilemma.

Det flerdimensionella i fritidsverksamheten framträder tydligt i artiklarna. Man kan se den som ett stöd åt socialvården. Fritidsverksamheten skall förbygga sociala störningar genom att erbjuda positiva aktiviteter och genom att erbjuda en bas för bearbetning av uppkomna problem. Socialvård och fritidsverksamhet behöver integreras.

Fritidsverksamheten skall vara ett stöd åt skolan i dess allmänt fostrande uppgift. SIA-utredningen integrerar skola och fritid.

Inom sjukvården kan fritidsverksamhet vara en viktig del av terapin. Det ger Eva Whites artikel exempel på.

Fritidsgården kan också vara ett allmänt kulturcentrum. Dan Andersson skissar flera varianter också av den funktionen.

De åtta artiklar som behandlar temat fritidsverksamhet ger ingen enhetlig bild med bestämda drag. De ger istället en bild som är mångskiftande och diffus. Med ambitioner i många riktningar. Sökande efter nya former. Den bilden är förmodligen sann.

A G

I Socialmedicinsk tidskrifts skriftserie har utkommit två skrifter av

Lars H Gustafsson

BARNOLYCKSFALL I UPPSALA I (skrift nr 40)

En beskrivande epidemiologisk undersökning av barnolyckor i Uppsala under en 1-årsperiod

BARNOLYCKSFALL I UPPSALA II (skrift nr 41)

En analys av den fysiska miljöns betydelse för uppkomsten av olyckor bland barn

Pris kr 7:— + moms

Kan rekvireras från **Socialmedicinsk tidskrift**,
Fack, 104 01 Stockholm 60.